

FAMILII BOIEREȘTI DIN ORAȘUL FOCȘANI ÎN EPOCA MODERNĂ FAMILIA APOSTOLEANU

Nicoleta Șerban

Cuvinte cheie: Familii boierești, Focșani, Epoca modernă, Familia Apostoleanu.

Keywords: Boyar families, Focșani, The Modern Epoch, Apostoleanu Family.

Abstract

There is little that we usually know about the gentry families that are connected to the historical act of unifying Moldavia and Valachia. The same thing happens to the Apostoleanu family, one of the oldest families in modern history in Focșani. Gheorghe Apostoleanu is an important figure of that time, he was a professor at The "Academia Mihăileană", and also one of the best jurists in those days. He was also the first professor of Political Economy at the Univesity, president of the Court Room in Iași and Focșani, member at the Central Comitee of the Union in Focșani. He was even a mayor of the town in 1888. Smaranda Apostolenau, his wife, was very much implied in many important activities such as that of President of the Red Cross, president of Vocational School and also president of the Orthodox Society of Romanian Women of the town. The house that was a property of the Apostoleanu Family, built in 1873 is the place where The Armistice from 1917 was signed. Gheorghe Apostoleanu remains an important character in Modern History as the man who contributed to the foundation of the new created state.

Orașul Focșani rămâne cunoscut în istorie ca simbol al unirii ca fiind locul de care se leagă evenimentele petrecute după anul 1859 care au dus la desăvârșirea Unirii tuturor Românilor. Astfel că aici s-a făcut în mod efectiv Unirea Principatelor, prin desfășurarea pe vecie a vechiului hotar între Moldova și Muntenia care despărțea orașul în două. Aici a lucrat Comisiunea Centrală pentru unificarea legală a celor două țări, aici s-a ales divanul Ad-hoc și tot în apropierea orașului Focșani și județul Putna s-a desfășurat în anul 1917 lupte crâncene.

Despre familiile aristocratice care s-au implicat întru totul în favoarea acestor evenimente se cunoaște însă destul de puțin, mai ales despre familie locale care deși sunt menționate sporadic în istoriografie au adus o contribuție însemnată. Aceste familii aparțin protipendadei vremii, de multe ori cu o educație occidentală iar contribuția lor se traduce prin faptul că au înțeles să sprijine construirea unei noi lumi, în spiritul epocii. Acesta este și cazul familiei Apostoleanu, astăzi destul de puțin cunoscută însă faimoasă în epocă. Generația al cărei nume se leagă de construcția Unirii este cea a lui Gheorghe Apostoleanu, fost secretar de stat în timpul lui Cuza și desigur a soției sale care a fost implicată în mai multe acțiuni în sprijinul societății. Gheorghe Apostoleanu a făcut parte din rândul focșănenilor care au militat pentru Unirea Principatelor din 1859. În această direcție nu putem să nu menționăm casa în care aceștia au locuit, casă ce este cunoscută astăzi sub denumirea de Casa Apostoleanu, de pe strada Cuza Vodă colț cu strada Alecu Sihleanu. Calea națională

Cuza Vodă cu direcția de la sud la nord este strada pe care se făceau defilările trupelor în zilele de sărbători naționale. Familia Apostoleanu este una din cele mai vechi, din istoria modernă a orașului Focșani de Moldova, după unirea din 1859, alături de cea a Dăscăleștilor și a Stamateștilor. Era o practică des întâlnită ca locuințele multor boieri implicați în viața politică să devină adesea, centre de activitate, negocieri sau intrigi.

La sfârșitul secolului XIX, familia dispunea de două imobile, construite în același stil european cu influențe târziu ale stilului romantic. Această casă, cea mai frumoasă din oraș la acea dată, a fost gazda multor personalități ale vremii, printre care s-au numărat și membrii familiei regale. Tot aici s-au născut principalele societăți culturale ale vremii, iar vreme de mai bine de 20 ani, au avut loc serate muzicale, cene literare la care au participat Duiliu Zamfirescu, Ion Mincu etc... Ca să înțelegem importanța familiei Apostoleanu în orașul acelor vremi, istoria consemnează că Regele Carol I a venit la Focșani împreună cu regina Elizabeta și principele Ferdinand în 1888 și au fost găzduiți pentru două zile în casa Apostoleanu, care există și astăzi. În anul 1889, regele revine la Focșani pentru a inspecta fortificațiile Focșani-Namoloasa-Galați și a participat la manevrele regale fiind găzduit în aceeași casă. Drumul prin satele județului l-a făcut într-un faiton al familiei Apostoleanu la care erau înhămați patru cai. În toamna anului 1889, fiind manevre regale în jurul Focșanilor în apropierea forturilor, regele Carol I a trecut din nou prin oraș și a vizitat iarăși familiile Apostoleanu, Prodan și Tufelciță. Tot în acest imobil s-a semnat Armistițiul de la Focșani¹ din decembrie 1917 între delegații Armatei Române, reprezentată prin d-l general Al Lupescu subșeful Marelui Cartier General, un fiu al Focșanilor și între generalul Von Morgen, delegat al Armatei Puterilor Centrale. Se pare că delegatul Armatei Române era familiar cu spațiul semnării armistițiului deoarece acesta petrecuse ca tânăr ofițer de artilerie în această garnizoană la diferite serate, baluri și prânzuri date în scop de binefacere de d-na Smaranda Apostoleanu. Data ctitoririi clădirii este la anul 1873, la numele ctitorului figurând acela al lui Gheorghe Apostoleanu. Inițial casa a fost proiectată ca o casă boierească spațioasă cu camere pentru slujitori și grajduri anexe. Decorația exterioară însă este puțin pretențioasă, fără a spori interesul arhitectural deși frontonul este de o deosebită eleganță. După anul 1945 casa este nationalizată, găzduind un timp cartierul general al trupelor sovietice din zonă, iar după 1958 devine spital cu secțiile de chirurgie și stomatologie. Cu acest prilej, din necesități funcționale planul a fost modificat pentru a putea asigura funcționarea spitalului, adăugându-se uși, străpungeri sau ziduri despărțitoare. La momentul actual clădirea, aflată într-o stare destul de degradată adăpostește Secția de Reumatologie a Spitalului de Urgență "Sfântul Pantelimon. Palatul Apostoleanu este considerat o bijuterie a arhitecturii din secolul al XIX-lea. a fost una din clădirile care a adăpostit cele mai importante reuniuni din perioada care a urmat unirii.

Prin casa boierului Apostoleanu au trecut toate gloriile culturii române din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și din prima jumătate a secolului trecut. Aici s-au

¹ I.M.Dimitrescu, *Insemnări la orașul Focșani*, București, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, 1931, p.13

întâlnit în 1909, delegații la Congresul "Asociației Naționale pentru Inaintarea și Răspândirea Științelor", pentru a sărbători jumătate de secol de la actul Unirii.

Gheorghe Apostoleanu s-a născut în Focșani în Aprilie 1832. A fost fiul lui Apostol Abageru² despre care se știe că era de origine armenească, venit din Nordul Moldovei în timpul lui Alexandru cel Bun. Se pare că aceasta era una din marile familii de negustori armeni creștini foarte active, care prin ctitoriile de lăcașuri din oraș și nu numai, au avut o importantă contribuție la viața urbei. În ceea ce privește etimologia cuvântului „abager” acesta se referă la persoana care se ocupa cu fabricarea abalei, aba fiind o țesătură din lână ce servea la confecționarea hainelor. Este foarte posibil așadar ca Apostol Abageru să fi fost un negustor de țesături.

Gh. Apostoleanu fost elev al Academiei Mihăilene din Iași și-a trecut doctoratul în Drept la Berlin la 1854. La 1840-41 Gheorghe Apostoleanu se afla la Școala Mihăileană din Iași ca bursier. În catalogul acelei școli în comitetul academic între alți elevi a dat nota caracteristică lui Gh. Apostoleanu de 12 ani – „sânguință și talent, caracter blând”, de altfel singurele informații pe care le avem cu privire la copilăria sa. Se pare că aceste caracteristici Gh. Apostoleanu le-a păstrat tot restul vieții, căci într-adevăr, remarca Caian, era un caracter foarte blând prin talentul și sânguința sa a ieșit printre cei dintâi, și după ce a luat doctoratul în drept la Berlin, a fost succesiv profesor la universitatea din Iași, membru al Consiliului de Stat sub Cuza Vodă, distins avocat, deputat și senator, în mai multe rânduri, eminent orator. În Actul de Studii de la Berlin se precizează că tânărul absolvent a demonstrat o conduită exemplară iar în final la cel din urmă examen a dat proba de perfecțiunea sa în studiile academinice și a căpătat notițele cele mai bune de limbile Româna, Latina, Franceza, Germana cum și de Științele Filosofia, Religionea, Istoria, Geografia, Matematica, Fizica și Istorie naturală, așadar o educație completă. În timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza a fost prieten și consilier apropiat al domnului în probleme juridice. Gheorghe Apostoleanu, devenit prin funcțiile sale una dintre personalitățile focșănele marcante ale vieții politice românești între 1859-1866, fusese coleg de studii, la Berlin, cu Mihail Kogălniceanu; a fost de asemenea profesor al Academiei Mihăilene și totodată unul dintre juriștii cei mai apreciați de Domnitorul A.I. Cuza. Sfetnicul juridic al lui Cuza Vodă a fost autorul primului proiect de constituție al Principatelor Unite și al primului Cod Civil. Inițial primul proiect de constituție nu a fost acceptat de domnitorul Cuza, considerată ca fiind potrivnică Convenției de la Paris. Un alt proiect de constituție a fost redactat apoi de către juristul focșănean Gheorghe Apostoleanu, proiect acceptat de Cuza. Documentele anului 1888 ne descoperă faptul că acesta era membru al consiliului „comunei Focșani” conform Decretului Regal dat de ministrul L. Caragiale, și tot în 1888, după cum reiese din Jurământul din 9 Aprilie³, va ocupa funcția de primar, scaun care va fi ocupat o perioadă destul de scurtă însă, fiind vorba mai degrabă de un interimat din câte se pare. Documentul de la 6 ianuarie 1891 cu privire la Sfințirea bisericii Sf. Ioan, ceremonie la care au luat parte

² Ibidem, p. 15

³ Arhivele Naționale Direcția Județeană Vrancea, Fond Primăria Județului Putna, 12/ 1888, Numiri, revocări și demisionări de primari, ajutoari de primari și funcționari, dizolvări și alegeri de Comisii Comunale, din comunele urbane Panciu, Odobești și Focșani, Fila 9

toate personalitățile locale, autoritățile civile și militare ni-l arată pe Gh. Apostoleanu ca făcând parte din cei prezenți la ceremonie ca Deputat⁴

A fost primul profesor de economie politică la Universitatea din Iași, Președinte al Curții de Apel din Iași și Focșani, secretar general al ministerului Manolache Costache Epureanu, membru al Comitetului Central al Unirii din Iași, al Comitetului Unionist din Focșani și al Comisiei Centrale. De asemenea numele lui se leagă de Codul Civil și de al legislației Statului roman modern, fiind un avocat cu mare vocație, deputat și senator în mai multe rânduri. I.M.Dimitrescu arăta că „ar fi fost și ministru de Justiție sub Lascăr Catargiu dacă sănătatea lui șubredă i-ar fi îngăduit”⁵, ceea ce înseamnă ca acesta l-a cunoscut personal sau destul de îndeaproape ca să poată face asemenea remarci la adresa sănătății sale. Evocând personalitatea lui Apostoleanu, avocatul Șt. Grecu evidențiază sprijinul său din punct de vedere juridic într-o epocă în care era mai mult decât binevenit, o epocă în care se nășteau noi instituții a elaborat o mare parte din legile noastre, în momentul când țara trecea de la starea medievală în aceea de stat modern.

Figura lui Gheorghe Apostoleanu însă nu se face remarcată doar pe plan politic și respectiv juridic, ci apare implicat și în viața culturală a orașului, contribuind și în acest sens la punerea bazelor uneiia dintre primele școli atât de necesare orașului. Când în ziua de 8 ianuarie 1866 se înființa Gimnaziul „Alexandru Ioan Cuza” cel care a ținut discursul de deschidere al acestui viitor templu de lumină, cum îl numește I.M.Dumitrescu, va fi eminentul fiu al Focșanilor, fost elev al Academiei Mihăilene, ulterior doctor în drept la Berlin, Gheorghe Apostoleanu, la acea dată Prim Președinte al Curții de Apel din localitate. În 1887 orașul a pierdut această instituție de înaltă justiție prin mutarea ei definitivă la Galați. De asemenea, după cum este menționat mai sus, pe lângă primiri oficiale făcute regelui Carol și apoi regelui Ferdinand la venirea lor în oraș, familia Apostoleanu întreținea relații cu toată elita focșăneană, la casa lor din strada Cuza Vodă fiind organizate frecvent petreceri, baluri, evenimente mondene la care era foarte implicată soția lui Gh. Apostoleanu, Smaranda Apostoleanu.

Gh. Apostoleanu închide ochii pe vecie în 1895 și este înmormântat în cimitirul Nordic, unde a avut un frumos monument funerar. După cutremurul din 1977 mormântul familiei Apostoleanu a fost vândut iar osemintele strămutate în alte morminte, în 2005 mormântul monument istoric din cimitirul Nordic fiind declarat.

Din inițiativa fostului prefect de Putna, Teodor Ienibace, putnenii au ridicat în grădina publică un monument frumos, în semn de admirare și recunoștință a celui care a fost Gh. Apostoleanu. Așadar la data de 28 aprilie 1912 în grădina publică, în prezența unui numeros public are loc dezvelirea bustului lui Gh. Apostoleanu ridicat din contribuția prietenilor și a unui comitet spre a venera unul din cei mai de seamă fruntași ai orașului nostrum, după cum a spus prefectul județului Ienibace, care a prezidat adunarea.

⁴ Ibidem, 1891/9, Sărbători Oficiale, naționale, religioase și dinastice, diverse solemnități, Fila 2

⁵ Idem 1, p. 41

Familia Apostoleanu este una din marile familii aristocratice a vechiului județ Putna. Prin căsătoria Smarandei Gâță cu Gheorghe Apostoleanu, cu care a avut cinci copii, averile celor două familii au făcut ca Gheorghe Apostoleanu să devină unul din cei mai mari proprietari din județul Putna, cu averi care se întindeau dincolo de limitele județului, spre Bacău și Galați. În acest sens, se pare că legenda înființării satului Colonești din județul Bacău se leagă de numele acestei familii, datorită „coloniștilor” aduși pe moșia boierilor Gheorghe și Smaranda Apostoleanu, ulterior împrumptăriți cu pământ din vechea proprietate a Apostolenilor. Fiind deținătorul unei averi fabuloase, Apostoleanu a ocupat un loc de frunte în prima administrație sub Alexandru Ioan Cuza.

În Palatul familiei Apostoleanu aveau loc paradele lumii "bune" a Târgului Focșanilor, la seratele pe care familia le organiza periodic. Toate personalitățile vremii, în trecere pe la Focșani, păseau și pragul Palatului Apostolenilor. În scrisoarea adresată în iunie 1880 lui Al. Macedonski Duiliu Zamfirescu ne prezintă o altă fațetă a vieții mondene de odinioară din Focșani „Îți scriu din Focșani, dintr-un oraș tip de provincie (...) Lumea, cu excepțiunea câtorva familii, lume de provincie, caraghioasă, pretențioasă(...) am putut să îmi dau seama în treacăt că acolo se afla o aristocrație de naștere și de ban ce se lepădase de eresurile trecutului și palpita la adierea tuturor curentelor din Apus(...)" Argetoianu, cu simțul său critic foarte ascuțit și desigur cu o mare doză de subiectivism remarca „am aflat că și Focșaniul putea fi clasat în cele trei centre ale redeșteptării românești(...). În afară de doamna Stamatini mai ținea salon cu ifos în Focșani și doamna Apostoleanu, născută Gâță. Apostoleanu, avocat de mare talent, ajutat de soția lui, o femeie de mână întâi și cu stare bună de la părinți a adunat o avere considerabilă și a ridicat cea mai frumoasă casă din oraș. Energică și autoritară, doamna Apostoleanu a făcut multă vreme „la pluie et la beau temps” în Focșani. Sala ei de bal, cu oglinzi mari, cu mobile de mătasă și cu terasă pe grădină a fost celebră până la București. În acel salon ne-a ospătat generalul von Morgen, pe Averescu și pe mine în drum spre Buftea în ianuarie 1918(...)"⁶ A fi invitat la bal de către doamna Apostoleanu, figură prominentă a lumii boierești din orașul de pe Milcov era lucru mare, fiind considerat ca o mărturie a statutului social; însemna să fii bine văzut în cercurile aristocratice ale vremii. Despre familia Gâță tot Argetoianu ne informează că „era o familie bună din Panciu, dar care nu a ajuns la notorietate decât în persoana doamnei Apostoleanu și a celor doi frați ai ei”⁷ Cert este că familia Gâță era foarte cunoscută în Panciu și că deținea proprietăți însemnate în zonă. Smaranda Apostoleanu era fiica lui Constantin Gîță, ulterior mamă a lui Vasile Apostoleanu și bunică a lui Gheorghe și Alexe Apostoleanu.

Activitățile doamnei Apostoleanu nu se rezumau însă doar la cele mondene, respectiv la organizarea de baluri caritabile. Astfel că ea apare ca sprijinitoare a ctitoriilor bisericesti din Panciu, la 1888 învelind cu șindrilă biserica Cuvioasa Parascheva care în iunie 1904 se va închide din cauza vechimii. Smaranda

⁶ Argetoianu C-tin, *Amintiri din vremea celor de ieri: 1888-1898, 1913-1916*, București, Albatros, 1991, p.50

⁷ Ibidem, p. 51

Apostoleanu desface biserica cea veche, scoate din pereți minunatele bârne de stejar uscat care dăinuiă de la clădirea ei dintâi și, cu ajutorul arhitectului Culuri și a pictorului Oreste Cantini, ridică o biserică nouă și frumoasă, cu catapeteasmă și strane sculptate în stejar, pe care o sfințește P.S. Teodosie al României la 3 noiembrie 1913. Alături de biserică, tot Smaranda Apostoleanu clădește și locuința parohului, preot G. Facaoaru, din inițiativă și din finanțe personale.

În 1877-1878 în Focșani domnește însuflețirea că din lupta „oștilor care stau față în față în câmpul de războiu se va dobândi biruința armatelor creștine” Printre doamnele care alcătuiesc Societatea Crucea Roșie se află și Smaranda Apostoleanu. Este momentul în care multă lume din Focșani activa pentru Societate. I.M.Dumitrescu o numește pe Smaranda Apostoleanu „o doamnă de mare distincție și energie”, ceea ce însemna respect și admirație din partea comunității. Activitatea sa însă nu se reduce la atât, ea va fi de asemenea prezidentă a Crucii Roșii. Ulterior ea a fost președintă a Comitetului Școlii Profesionale și respectiv a Societății Ortodoxe a femeilor Române din localitate. Moare la 1925, la 30 de ani după moartea soțului său.

Într-o perioadă în care se naște o nouă ordine a lumii, o perioadă de mari înfăptuiri în toate domeniile, e vital ca oamenii locului și desigur ai timpului lor să înțeleagă să înceapă opera de construcție și de civilizare. Într-o epocă în care se nasc noi instituții, care aveau nevoie de oameni pregătiți în Apus care să susțină schimbarea, personaje precum Gheorghe Apostoleanu, care avea studii temeinice de Drept la Berlin și se formase în spiritul valorilor Occidentale, împreună cu familia sa, sunt mai mult decât necesare. Este vorba de oameni care deși nu au fost printre protagoniștii evenimentelor, și respectiv despre care se cunoaște destul de puțin au adus o contribuție destul de importantă în contextual dat.

Bibliografie:

Argetoianu Constantin, *Amintiri din vremea celor de ieri: 1888-1898, 1913-1916* București; Albatros, 1991

Caian Dimitrie F., *Istoricul orașului Focșani: scris cu prilejul Jubileului de 40 ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol I*, Focșani; Tipografia, Legătoria de cărți și Steriotipia Gh. A. Diaconescu, 1906

Cezar Cherciu, *Vrancea și Ținutul Putnei, Un secol de istorie, 1820-1920*, Focșani, Editura Neuron, 1995

Dumitrescu I.M., *Insemnări la orașul Focșani*, București, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, 1931

Fișa de Monument, Arhiva INMI

Giurescu Constantin C. *Viața și opera lui Cuza-Vodă*, București; Curtea Veche, 2000

Vrancea, *Monografie*, Editura Sport-Turism, București, 1981

Gh. Apostoleanu în timpul studiilor la Berlin

RAMA
1858

Prefect Putna
N. 1640
Focsani

Recuzare de
578/1888

Di. 1888 a S
Data 30/1 ora 7 m. 20 timp
Di. Data 30/4 ora 8 m. 30 a S

Notie

7458

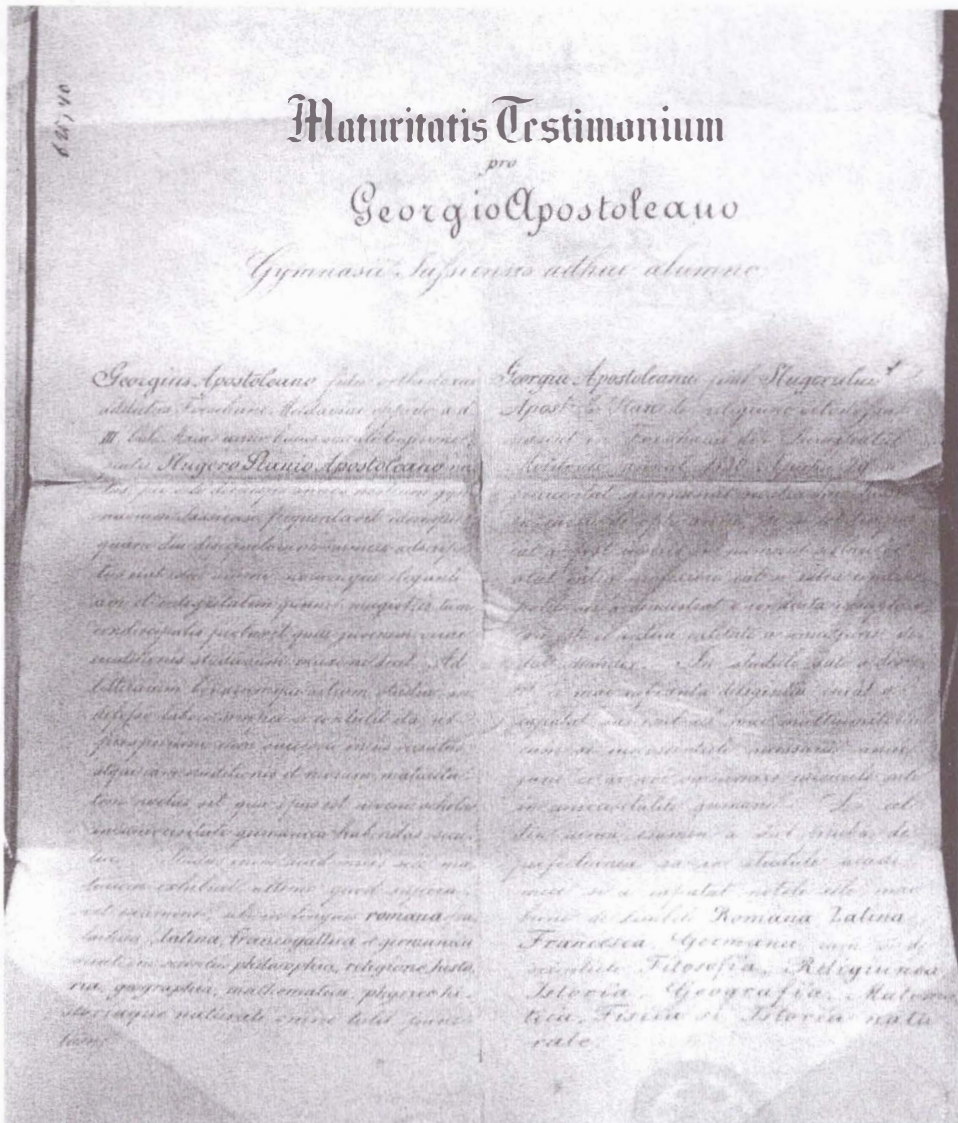
Pun decretul regal N. 1049 de astăzi
sa desolvez consiliul comunei focsani
in comisiunea intrunasa si toti membrii
membri S. n. Gh. Apostoleanu, K. Tomov
M. Paclanu, K. Bogea, T. Margareteasa
S. H. Murad si Constantin Hriselge
rog dispunete chemarea lor in functie

J. Minich L. Coltoche

P. conform Jn

2 oct. No. 5

Gh. Apostoleanu membru al Comisiei Interimare, ANDJVN,
Fond Primăria Județului Putna, 12/ 1888

Actul de Studii al lui Gheorghe Apostoleanu emis la Berlin, Muzeul Vrancei, Focșani

H 9

Joc de juramint

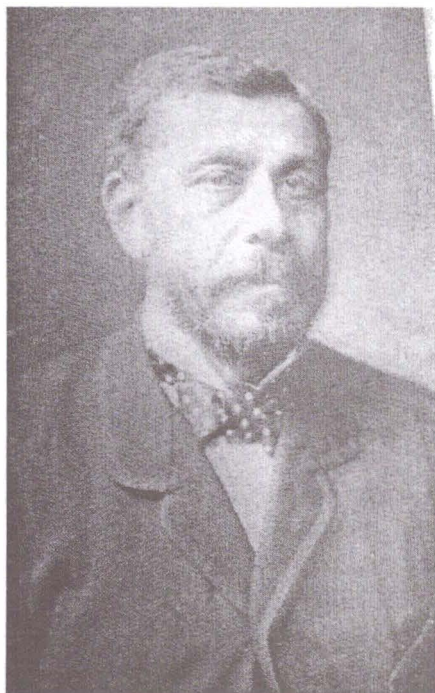
Jur credinta Regelui, Supunere cans-
tituincei de legilor terus mele, jur spujan inte
reselar comunici.

Gh. Apostolici

Acest juramint sau prestat in prezenta
nostra 1888 April 19

Prefect. *[Signature]*

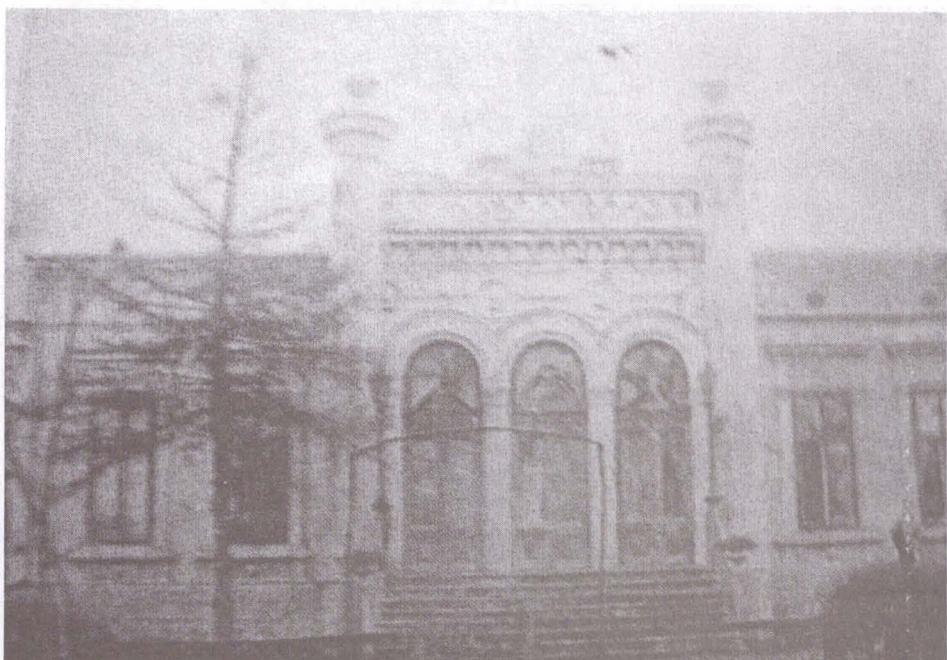
Jurământul la numirea în funcția de primar al orașului, ANDJVN,
Fond Primăria Județului Putna, 12/ 1888

Gheorghe Apostoleanu

Smaranda Apostoleanu, născută Gâță

Casa Apostoleanu în anii '30, fațada principală

<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

Ceremonia de inaugurare a soclului lui Gh. Apostoleanu din 28 aprilie 1912

Detaliu soclu, astăzi numai există

Façade ale casei la momentul actual

